

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

PECULIARITIES OF LEGAL SUPPORT OF CUSTOMS ACTIVITIES IN THE CURRENT CONDITIONS OF THE FINANCIAL CRISIS

Дорофєєва Л.М.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету*

Корнєва Т.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права та галузевих дисциплін
Навчально-наукового інституту
Національного університету водного господарства та природокористування*

Стаття присвячена проблематиці організації та здійснення митної діяльності в напрямку наповнення дохідної частини державного бюджету України в умовах сьогоденної фінансової кризи. Розкрито поняття митної безпеки як складової частини національної безпеки держави й визначено завдання митних органів у питаннях забезпечення широкоформатної митної безпеки. Акцентовано увагу на тому, що через світову фінансову кризу, тіньову економіку в державі, нестабільність державних інституцій, а також безсистемні зміни в податковому й митному законодавстві, митна безпека як складова національної безпеки країни опинилася під великою загрозою та потребує невідкладного правового врегулювання.

Авторами проаналізовано сучасний стан організації та здійснення митного контролю за сплатою обов'язкових платежів під час ввезення товарів на митну територію України і його нормативне регулювання, що дало можливість зробити висновок про те, що реорганізація митних органів продовжується без належного аналітичного й наукового обґрунтування, вивчення європейського досвіду й врахування світової митної практики.

Через вивчення та узагальнення даних результативності діяльності уповноважених органів виокремлені фактори, що вплинули на невиконання митницями України очікуваних показників надходжень у державний бюджет. Запропоновано переглянути й визначити пріоритетні шляхи реалізації фіскальної функції митних органів, виходячи, насамперед, з інтересів митної безпеки. Окреслено фактори, що впливають на якість митної діяльності в країні, а також вивчено заходи, спрямовані на забезпечення підвищення ефективності такої діяльності у сфері кодифікації товарів, насамперед, ввезених на митну територію України.

Аргументовано, що інтереси суб'єктів зовнішньоекономічних відносин, виходячи з намагання максимального задоволення їхніх економічних потреб, не повною мірою відповідають вимогам державних і приватних інтересів ілюстровано через аналіз судової практики в питаннях правильності класифікації товарів, ввезених на митну територію України за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності. Доведено, що в умовах сучасної фінансової кризи потребують суттєвого прискорення терміни практичного впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО) й режиму спільного транзиту.

Практика реалізації принципу прозорості митного контролю розглянута крізь призму такого елементу, як відкриття Держмитслужбою статистичних даних по зовнішньому товарообігу країни: відтепер обсяги імпорту й експорту України з будь-якою країною та по будь-якому товару оприлюднюються на відповідному інформаційному порталі. З урахуванням європейської та міжнародної практики й пропозицій Всесвітньої митної організації щодо уніфікації правил класифікації товарів запропоновано вдосконалення правового регулювання митної діяльності шляхом внесення змін в Митний кодекс України та прийняття нової редакції закону «Про Митний тариф України».

Ключові слова: фінансова криза, митна безпека, класифікація товарів, митний контроль, митні органи, митний тариф.

The article is devoted to the problems of organization and implementation of customs activities in the direction of filling the revenue part of the state budget of Ukraine in the current financial crisis. The concept of customs security as an integral part of the national security of the state is revealed and the tasks of customs authorities in the issues of customs security are defined. Attention is drawn to the fact that due to the global financial crisis, the shadow economy in the country, instability of state institutions, as well as haphazard changes in tax and customs legislation, customs security as a component of the national security of the country is in great danger and needs urgent legal regulation. The article emphasizes that due to the global financial crisis, the shadow economy in the country, instability of state institutions, as well as unsystematic changes in tax and customs legislation, customs security as a component of the national security of the country is in great danger and needs urgent legal regulation. The authors are analyzed the current state of organization and implementation of customs control over payment of mandatory payments for the importation of goods into the customs territory of Ukraine and its regulatory regulation, which made it possible to conclude that the reorganization of customs authorities continues without proper analytical and scientific substantiation, studying of European experience and taking into account world customs practice.

After studying and summarizing the performance data of the customs authorities, the authors determined the factors which have influenced the performance by the Customs of Ukraine of the expected budget revenues. The authors were invited to review and identify priority ways of exercising the fiscal function of customs, which are based primarily on customs security interests. The factors that influence the quality of customs activity in the country are identified and measures are aimed which improving the efficiency of such activities in the area of codification of goods, first of all, imported into the customs territory of Ukraine, are studied.

The article argues that the interests of the subjects of foreign economic relations, which based on the attempt to maximize their economic needs, do not fully meet the requirements of the government to form the practice of customs authorities of the state in terms of proper codification of imported goods. The apparent imbalance between public and private interests is illustrated through the analysis of jurisprudence in matters of correct classification of goods imported into Ukraine for Ukrainian goods classification of foreign economic activity. It is proved that in the current financial crisis, the terms of practical implementation of the Authorized Economic Operator (AEO) institute and joint transit regime require significant acceleration.

The practice of implementation of the principle of transparency of customs control was considered through the prism of opening of statistics on foreign trade of the country by the State Customs Service: now the volumes of import and export of Ukraine from any country and for any goods are published on the relevant information portal. Taking into account European and international experience and offers of the World Customs Organization to unify the rules of classification of goods offered to improve the legal regulation of customs activities by amending the Customs Code of Ukraine and adoption the new law "On Customs Tariff of Ukraine".

Key words: financial crisis, customs security, classification of goods, customs control, customs authorities, customs tariff.

Постановка проблеми. Загроза пандемії коронавірусу й різкі коливання на міжнародних фінансових і товарних ринках поставили світ на межу економічної кризи. Небезпечні навіть поодинокі, ці глобальні катаклізми не тільки збіглися в часі, але, зважаючи на війну, є без перебільшення фундаментальним викликом для України. Запорукою економічної безпеки держави є чітке розуміння потреб у регулюванні фінансової безпеки як однієї з основних складових національної безпеки. В цих умовах уряд, Верховна Рада, Президент, Національний банк, центральні органи виконавчої влади мають відкласти будь-які політичні суперечки й зробити своїм спільним пріоритетом забезпечення економічної стійкості України. Це буде важко, але держава має витримати цю кризу. Інакше не лише закритється на десятиліття шлях до розвитку, а й збільшиться відставання від інших країн; під загрозою опиниться сама можливість європейського майбутнього України, відкрита в результаті укладання та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого боку [1]. Невіддільною частиною національної економічної безпеки нашої країни є митна безпека, забезпечення якої покладається на митні органи.

Від їхньої ефективної діяльності й вміння оперативного реагувати на сучасні виклики певною мірою залежить швидкість виходу з кризового фінансового стану. Для визначення першочергових і невідкладних кроків на цьому шляху, на нашу думку, необхідним є поєднання наукових досліджень з аналізом стану сучасної ринкової економіки за умови врахування міжнародного досвіду подолання кризи.

Європейський вибір України, безпрецедентне зростання обсягів міжнародної торгівлі, забезпечення безпеки при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності потребує активізації роботи щодо приведення національних нормативно-правових актів, у тому числі з питань митної справи, до міжнародних стандартів, а це, своєю чергою, вимагає науково обґрунтованих і системних змін у митному законодавстві України, і насамперед – у Митному кодексі.

Стан опрацювання. Тематика нормативного забезпечення діяльності митних органів, у тому числі в порівняльному аспекті з іншими країнами, не є новою для науковців, вона неодноразово ставала предметом досліджень. Теоретичні й практичні положення діяльності митних органів з огляду на різні аспекти нормативного її упорядкування вивчали І.Г. Бережнюк, Є.В. Додін, О.В. Іванов, В.Я. Настюк, Д.В. Приймаченко, Т.О. Коломоєць, Б.А. Кормич, В.Т. Комзюк, Ю.Д. Кунєв, В.В. Ченцов та інші. Однак правове забезпечення та практичні аспекти організації діяльності митних органів у сучасних кризових умовах потребують додаткового аналізу.

Мета статті. На основі аналізу системи правового регулювання та сучасної практики функціонування митних органів в умовах фінансової кризи виявити прогалини законодавства й недоліки в реалізації ними фіскальної функції в частині ефективного формування дохідної частини державного бюджету, а також виробити пропозиції по їх усуненню.

Виклад основного матеріалу. Через постійні зміни в податковому й митному законодавстві, нестабільність державних інституцій, світової фінансової кризи, тіншову економіку в державі митна безпека як складова частина національної безпеки країни опинилася під великою загрозою.

Головними завданнями, які найчастіше постають перед митними органами України в процесі розроблення системи запобігання загроз митній безпеці, науковці називають такі: запобігання зростанню обсягів контрафактних товарів; боротьба з контрабандою, митними правопорушеннями, відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом; здійснення контролю за переміщенням валютних і культурних цінностей під час перетину ними

митного кордону держави; застосування тарифних і нетарифних заходів; контроль за правильністю визначення бази оподаткування та повнотою сплати митних та інших обов'язкових платежів; взаємодія з іншими правоохоронними й перевірними органами з метою запобігання порушень чинного законодавства, що можуть призвести до значної шкоди національним інтересам; боротьба з корупцією, яка тягне за собою зменшення обсягів тіншового сектору й чорного й сірого імпорту [2].

Враховуючи, що наше дослідження переважно стосується аналізу фіскальної функції органів, що реалізують митну політику держави, звернемось до основних показників діяльності Держмитслужби, основним завданням якої є забезпечення реалізації державної митної політики, зокрема забезпечення митної безпеки й захисту митних інтересів України й створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, збереження належного балансу між митним контролем і спрощенням законної торгівлі [3]. Так, за повідомленням Президента України, недовиконання бюджету за два місяці 2020 року становило майже 16 млрд грн, з них 13 млрд грн – це провал надходжень від митниці. У березні 2020 року надходження держбюджету від митниці становили 29 млрд грн (1,1 млрд дол.) або 84% від запланованого в бюджеті [4].

Керівник Держмитслужби пояснив невиконання очікуваних показників з огляду на декілька основних факторів. Першим названо те, що митниця збирає податки з імпорту товарів. Обсяг оподаткованого імпорту в березні 2020 року склав 5,2 млн тонн або 4,4 млрд дол. Це на 13,5% менше по вазі й на 4,7% менше по вартості в порівнянні з березнем 2019 року. Водночас у березні 2020 року обсяг нарахованих до сплати митних платежів (% від вартості товару, який ввозиться в Україну) дорівнював 1,1 млрд дол., що на 3,6% менше, ніж за аналогічний період минулого року. У бюджет 2020 року закладено, що оподаткований імпорт у березні зросте на +11,3%, натомість він впав до -4,7%. На цей чинник вплинули декілька позицій, серед яких падіння цін на сировину (падають ціни на нафту, прокат тощо), проблеми з постачанням із Китаю через коронавірус, обмеження руху на кордонах.

Другий фактор – це курс валют. Зокрема, курс гривні – в середньому 26,4 грн/дол. у березні 2020 року – хоч і наблизився до закладеного в бюджеті 27 грн/дол., але математично бюджет все ще отримує менше зборів у гривні в порівнянні з планом. Отже, курсова різниця між плановою та фактичною в березні 2020 року склала – 2,2%. І це другий макроекономічний показник, на який митниця не впливає [4].

Введення обмежувальних заходів на території України й сусідніх держав, безперечно, внесли свої корективи в роботу й плани митниці. Товарообіг за перший квартал 2020 року впав на 5% у порівнянні з відповідним показником минулого року, тоді як на цей період було заплановано 11,3% зростання. Враховуючи вищезазначені причини й падіння промислового й споживчого попиту, у квітні прогнозується ще гірша динаміка.

Особлива увага до реалізації фіскальної функції зумовлена характером діяльності митних органів та їх посадових осіб, потребою в постійному зворотному зв'язку за динамікою розвитку суспільних відносин у різних сферах зовнішньоекономічної діяльності й контролі за поведінкою учасників цих відносин, що має відбуватися на фактичних даних митної статистики. Ведення митної статистики, як одне з основних завдань митних органів, закріплено в підпункті 13) частини 2 статті 544 Митного кодексу України [5] та пункті 38) статті 4 Положення про Державну митну службу України [3].

Митна статистика призначена для забезпечення повного й перевіреного обліку даних про експорт та імпорт держави; аналізу основних тенденцій, структури й динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків

держави разом з аналізом його макроекономічної ситуації; інформаційного забезпечення вищих органів державної влади й управління під час прийняття ними рішень у галузі митної політики й державного регулювання зовнішньої торгівлі; контролю за нарахуванням митних платежів; здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів; розв'язання інших завдань, зумовлених митною політикою держави.

Для збору міжнародної торгової статистики країни користуються національними митними тарифами, що базуються на Гармонізованій системі опису й кодування товарів (далі – ГС) – міжнародній номенклатурі товарів, яка розроблена Всесвітньою митною організацією [6]. На ГС базується й Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД), та як похідний – Митний тариф України, котрий являє собою перелік ставок ввізного мита, що систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, складеною на основі ГС [7].

Вимоги до формування сучасної нормативної бази у сфері митної діяльності, вважаємо, мають виходити з необхідності цілісної систематизації адміністративно-правового регулювання в галузі митної справи, під яким науковці розуміють процес цілеспрямованого, нормативного впливу норм адміністративного й митного права й інших адміністративних засобів забезпечення прав і законних інтересів фізичних, юридичних осіб і держави в суспільних відносинах у галузі митної справи з метою підпорядкування їх юридично встановленому порядку, а також встановленню та забезпеченню порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. На думку О.В. Іванова, внаслідок такого регулювання формується юридичне підґрунтя, визначаються нормативно закріплені правові приписи діяльності учасників митно-правових відносин, спрямованої на реалізацію фактичних завдань у галузі митної справи [8].

Нині існує проблема реалізації міжнародних зобов'язань України по забезпеченню в найкоротші терміни приведення вітчизняної УКТ ЗЕД у відповідність до сучасної редакції ГС. Попри те, що з 1 січня 2017 року весь світ перейшов на нову версію ГС, наш Митний тариф і досі діє на основі версії ГС 2012 року, що не лише створює проблеми з класифікацією товарів, а призводить до того, що натеper Україна має непорівняну з іншими державами статистику зовнішньоекономічної діяльності.

Фіскальна функція митних органів забезпечується на основі контролю правильності тарифної класифікації, але з невідомих причин проект нового закону «Про Митний тариф України», схвалений Кабінетом Міністрів України 15 листопада 2017 року й досі не прийнятий, що породжує ряд ризиків: розбіжність у товарних кодах країни-експортера й України під час митного оформлення товарів і продукції, що імпортується; збільшення часу на проведення процедури митного оформлення товарів і підвищення корупційної складової такої процедури шляхом ускладнення визначення митної вартості товарів, коди УКТ ЗЕД яких не збігаються з кодами, що використовуються країнами-експортерами; неможливість якісного виконання митними органами України зобов'язань щодо надання даних митної статистики компетентним органам інших країн у рамках домовленостей про обмін статистичною інформацією; непорівнянність запитуваних Україною даних митної статистики, отриманих від компетентних органів інших країн [9].

Комітет із питань фінансів, податкової та митної політики 7 квітня 2020 року розглянув проект Закону про Митний тариф України №3228. Законопроектом пропонується прийняти новий Закон України «Про Митний тариф України», який набирає чинності з 1 липня 2020 року. Необхідність його прийняття зумовлена приведенням законодавчої бази країни у відповідність із системою загальнодержавних

норм міжнародного права, зокрема, шляхом створення Митного тарифу України, в основу якого покладено версію Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), побудовану на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2017 року (ГС-2017) і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (далі – КН ЄС), з урахуванням зобов'язань в рамках Світової організації торгівлі (далі – СОТ). Комітет ухвалив рішення рекомендувати Верховній Раді включити до порядку денного третьої сесії вказаний законопроект і за результатами розгляду в першому читанні прийняти проект Закону про Митний тариф України за основу й в цілому як Закон України з врахуванням техніко-юридичних правок.

Законопроект не змінює ставки ввізного мита, а запроваджує нову класифікацію окремих товарів, гармонізуючи українське законодавство з нормами міжнародного права з метою спрощення міжнародної торгівлі для України. В його основу покладена нова версія УКТ ЗЕД, яка створена на основі міжнародної ГС 2017 року й КН ЄС і враховує всі зобов'язання України в рамках СОТ. ГС використовується у 207 країнах світу з метою забезпечення одноманітної класифікації товарів для встановлення митних тарифів, здійснення заходів нетарифного регулювання (квоти, рівень перероблення тощо) й збирання статистичних даних.

Достатньо зазначити, що в Митному кодексі України більше ніж у 40 статтях іде посилання на УКТ ЗЕД і Митний тариф під час проведення митного контролю та митного оформлення. Прийняття нового закону «Про Митний тариф України» надзвичайно потрібний, оскільки усуває проблему розбіжностей класифікації товарів із міжнародними партнерами й сприяє спрощенню та гармонізації митних процедур.

Судова практика за 2019 рік і два місяці 2020 року у справах щодо правильності класифікації товарів за УКТ ЗЕД свідчить, що 80% спорів із митними органами вирішуються судами на користь імпортерів. Одним із факторів, що негативно впливає на ступінь аргументованості позиції державного органу, є невідповідність національних правил класифікації товарів міжнародним стандартам. Відбувається ситуація, коли навіть за умов точного дотримання вимог чинного законодавства, рішення митних органів скасовуються з урахуванням позиції пункту 4 статті 3 Митного кодексу України, яким передбачено, що в разі, якщо норми законів України чи інших нормативно-правових актів із питань митної справи допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків підприємств і громадян, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, чи прав та обов'язків посадових осіб митних органів, внаслідок чого є можливість прийняття рішення як на користь таких підприємств і громадян, так і на користь митного органу, рішення повинно прийматися на користь зазначених підприємств і громадян [5].

Якщо не будуть вжиті невідкладні заходи з приведення національного законодавства до міжнародних стандартів, можемо спрогнозувати, що, оскільки з 2022 року міжнародна спільнота перейде на ще більш сучасну редакцію ГС, то судових спорів стане ще більше через те, що дії посадових осіб митних органів суворо обмежуються застарілим законодавством України.

На нашу думку, в умовах фінансової кризи потребують суттєвого прискорення і строки впровадження інституту авторизованого економічного оператора (далі – АЕО) й режиму спільного транзиту. Концептуально система митних органів рухається по раніше затвердженому графіку. Для режиму спільного транзиту вже відбувається тестування програмного забезпечення, а проект Постанови Кабінету Міністрів України щодо АЕО наразі винесений Міністерством фінансів на публічне обговорення.

Натепер у двосторонній торгівлі між Україною та Євро-союзом розпочато застосування Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (далі – Пан-Євро-Мед). Наразі її учасниками є 25 сторін, а саме: Європейський Союз, країни Європейської асоціації вільної торгівлі (далі – ЄАВТ) (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія), Албанія, Алжир, Боснія і Герцеговина, Грузія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Косово, Македонія, Марокко, Молдова, Палестина, Сербія, Сирія, Туніс, Туреччина, Україна, Фарерські острови й Чорногорія.

Ця конвенція є інструментом, який встановлює ідентичні правила походження товарів, що застосовуються в рамках угод про вільну торгівлю між її договірними сторонами. За прогнозами уряду, в майбутньому застосування Пан-Євро-Мед збільшить вигоди для національних експортерів шляхом відкриття додаткових можливостей для українських виробників: вони зможуть використовувати принцип діагональної кумуляції походження товарів, що застосовується між учасниками Конвенції за умови наявності між ними режимів вільної торгівлі [10]. Україна вже уклала угоди про вільну торгівлю з деякими учасниками Регіональної конвенції: Європейським Союзом, ЄАВТ, Грузією, Македонією, Молдовою, Чорногорією та Ізраїлем. Це сприятиме відкриттю нових виробничих потужностей, більшому використанню виробничого потенціалу, залученню до регіональних і міжнародних ланцюгів створення доданої вартості. Наразі деякі угоди ратифіковані, після деяких технічних процедур, а саме публікації в офіційному журналі Єврокомісії, Грузія та Ізраїль стануть першими країнами, з якими для України буде доступна діагональна кумуляція з Європейським Союзом. Наступні на черзі – країни ЄАВТ.

Ще один крок, який може стати певним компенсатором у складних умовах сучасної фінансової кризи, – це спрощення торгівлі через прискорення практичного впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО) й режиму спільного транзиту. Підприємство, яке отримало авторизацію, має право застосовувати спеціальні спрощення (загальна фінансова гарантія; самостійне накладення пломб спеціального типу; процедура спрощеного декларування; процедура випуску за місцеперебуванням), що прискорює та робить менш затратним здійснення ряду митних формальностей.

Вже проведені наукові дослідження вказують, що приблизний об'єм мінімальних витрат, пов'язаних із проведенням митних трансакцій, становить близько 2% від вартості товарів, що характерно навіть якщо товари імпортуються або експортуються на безмитній основі й не є предметом торговельних обмежень. Під час будь-яких сприятливих умов існують обов'язкові витрати, пов'язані з митними операціями, оскільки товари повинні пред'являтися на митниці, має подаватися (оформлятися) митна декларація, мають виконуватися статистичні вимоги й вимоги щодо сплати платежів [11, с. 400]. Цілком зрозуміло, що бізнес-структури зацікавлені в зниженні цього відсотка звичайних витрат у міжнародній торгівлі. Одним з елементів формування відносин нової якості між митними органами й підприємствами має стати функціонування інституту економічного оператора, заснованого на принципах заохочення добросовісності й спрощення законної торгівлі.

Фактично, концепція уповноваженого оператора є міжнародною митною моделлю, яка підтримується Всесвітньою митною організацією (далі – ВМО) й СОТ і спрямована на підвищення якості здійснення митних формальностей, включаючи підвищення довіри й прозорості, а також зменшення торговельних обмежень і відстрочок [12, с. 291]. Термінологія Рамкових стандартів містить поняття «інтегрованого управління ланцюгами постачання», що в практичній реалізації означає наявність та ефективне функціонування конкретного суб'єкта, від-

повідального за логістичні й координаційні елементи такого ланцюга, а уповноважений економічний оператор розуміється як сторона, залучена в міжнародному переміщенні товарів, яка виступає в будь-якій із функцій, яка була схвалена національною митною адміністрацією або від її імені, як функція, що відповідає стандартам безпеки ланцюга постачання товарів ВМО або еквівалентним стандартам. Такі оператори як суб'єкти господарювання можуть включати виробників, імпортерів, експортерів, брокерів, перевізників, компанії, що об'єднують кілька партій товарів в одне відправлення, посередників, порти, аеропорти, операторів терміналів, інтегрованих операторів, склади, дистриб'юторів і експедиторів. Спрощення процедур при переміщенні товарів через кордон однаково позитивне як для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, так і для митних органів, проте створення переваг для окремих підприємств має поєднуватись із надійністю та не допускати недобросовісної конкуренції.

На сучасному етапі необхідним є розроблення стандартів діяльності вітчизняних АЕО, які б відповідали вже запровадженим в Європейському Союзі вимогам до таких спеціалізованих суб'єктів, оскільки недотримання міжнародних стандартів, замість кроку вперед і визнання такого статусу в Європейському Союзі, може стати передумовою для розвитку корупційних схем ухилення від митного оформлення через пільги для окремих підприємств. Тому потребують розробки нормативно-правова база для митних органів і торговельно-партнерські програми для АЕО.

Попри наявність правової основи для запровадження інституту АЕО в українське митне законодавство (в жовтні 2019 року в Митний кодекс України були внесені відповідні зміни), практична реалізація програми партнерства митниці з підприємствами, які відповідають критеріям законності, прозорості, професійності, надійності й безпеки, поки що не відбулась. За пів року навіть не створено офіційний вебсайт Державної митної служби України, де відповідно до пункту 5 статті 12 Митного кодексу України має оприлюднюватись Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів [5].

Водночас, попри відсутність офіційного сайту, Держмитслужба знайшла можливість комунікації із суспільством і відреагувала на запити бізнес-спільноти: були відкриті статистичні дані по товарообігу – відтепер обсяги імпорту й експорту України з будь-якою країною та по будь-якому товару можна знайти на порталі «Нова митниця» (<https://bi.customs.gov.ua>). Було розпочато тестову експлуатацію 9 нових розділів інтерактивного порталу аналітики. Крім розділу скарг, на якому в лютому 2020 року атестували технічні аспекти в роботі з вебсайтом, тут тепер можна знайти дані про: товарообіг за 2018 – I квартал 2020 років із подальшим оновленням – імпорт, експорт, сальдо; обсяги оподаткованого імпорту по кожній групі товарів і з будь-якою країною; надходження до держбюджету від митниць у розрізі: мито, акциз, податок на додаткову вартість; податкове навантаження на \$1 по кожній позиції товарів (до четвертого знаку коду УКТ ЗЕД); які товари Україна імпортує та експортує у розрізі: регіон, країна, країна-походження, митниця; рейтинги у вигляді ТОП – 5 позицій товарів, які Україна найбільше/найменше експортує/імпортує або ТОП – 5 позицій товарів, за якими маємо найбільше від'ємне/позитивне торговельне сальдо; ТОП – 5 країн, які сплатили найбільше/найменше мито під час імпорту товарів в Україну тощо; митну вартість одиниці товару (мінімальна, середня та максимальна) як-от авто, ввезеного з будь-якої країни, надходження від імпорту за одиницю товару тощо.

Таким чином, уся митна статистика по товарообігу й платежам відтепер є у вільному доступі. Застосовуючи різні фільтри, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть дізнатися багато корисних даних. Для спрощення процесу отримання такої інформації доступна відео

інструкція, яка навчить користуватись інтерактивним порталом аналітики митних органів, а в перспективі будуть відкриті дані по товарах до десятого знаку коду УКТ ЗЕД (зараз до четвертого знаку) й додано можливість переглядати показники в гривні (наразі лише в доларах Сполучених Штатів Америки).

Держава завжди має здійснювати певний вплив на розвиток основних суспільних процесів. З цією метою вона має отримувати інформацію про реальний стан процесів, що відбуваються, аналізувати розвиток подій за відповідних умов і за потребою впливати на їх перебіг. Тобто держава в притаманних їй формах, використовуючи відповідні прийоми й методи, контролює і спрямовує розвиток суспільних відносин[13].

Світовий досвід реформування митних органів європейських держав переконливо свідчить про досягнення митними адміністраціями цих країн вищого рівня спроможності впливати на вирішення економічних, фінансових, регуляторних й правоохоронних завдань, підвищення їхньої ролі, статусу й значення в державі. Без змін у національному митному законодавстві, проведених з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн і міжнародних інституцій, Україна не зможе подолати наслідки кризових явищ в економіці, а це негативно вплине як на соціальні умови в країні, так і в цілому на її спроможність реалізувати власні євроінтеграційні плани.

Висновки. Вектор розвитку вітчизняного митного законодавства однозначно вказує на необхідність впрова-

дження новацій, що виходять із норм міжнародного права. Повною мірою відноситься це й до підняття на значно вищий щабель взаємовідносин митних органів і бізнес-спільноти, яка очікує від української митниці європейських підходів до організації та здійснення митних формальностей, у тому числі перенесення акцентів із позицій домінування у відносинах на партнерство, яке передбачає створення комфортних і необтяжливих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. В умовах сучасної фінансової кризи вкрай необхідно суттєво прискорити строки практичного впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО) й режиму спільного транзиту як важливих елементів, рекомендованих Всесвітньою митною організацією процедур спрощення міжнародної торгівлі.

Поряд цим, потребує невідкладного прийняття нова редакція Закону України «Про Митний тариф України», в основу якого має бути покладено нову версію Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), створеної на основі міжнародної Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС) 2017 року й Комбінованої номенклатури Європейського Союзу.

Надалі цікаво буде проаналізувати вплив оновлення системи правового забезпечення митної справи у сфері класифікації товарів на практику митної діяльності, в тому числі щодо наявності, суті й результативності судових спорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / *Законодавство України*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Фень К.С. Ретроспективний огляд поняття «економічна безпека». *Молодий вчений*. 2016. № 2 (29). С. 98–102. URL: <http://molodyucheny.in.ua/files/joumaE2016/2/24.pdf>.
3. Положення про Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 227 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF>.
4. У березні митниця "здала" до бюджету 84% від плану. *Finance.UA* : вебсайт. 03 квітня 2020 р. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/468378/u-berezni-mytntysya-zdala-v-byudzhet-84-vid-planu>.
5. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 558.
6. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14 червня 1983 р. / *Законодавство України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_079.
7. Про Митний тариф України : Закон України від 19 вересня 2013 р. № 584-VII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2014, № 20–21, ст.740.
8. Іванов О.В. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання в галузі митної справи: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.2007. Запоріжжя, 2015. 205 с.
9. Чому чинна редакція УКТЗЕД має змінитися на нову? Дебет – кредит : вебсайт. 10 червня 2019 р. URL: <https://news.dtki.ua/state/zed/55779>.
10. Україна почала застосовувати положення Конвенції Пан-Євро-Мед. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України* : урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-pochala-zastosovuvati-polozhennya-konvenciyi-pan-yevro-med>.
11. Лукс М. Посібник з митного права Європейського співтовариства. Брюссель, 2002. 479 с.
12. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія / за заг. ред. І.Г. Бережнюка. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. 428 с.
13. Андрійко О.Ф. Державний контроль : теорія і практика : наукова доповідь. Київ, 1999. С. 10.